UUTISET

Kouluruoka on kansallinen aarre, josta kuntien tulisi pitää kiinni eikä säästää. Kaikista ruuista ei tarvitse tykätä. **PROFESSORI PEKKA PUSKA**

PÄIVÄN PUNKTI

Vihapuhe

Nykyajan nettimaailma on luonut uuden käsitteen, vihapuhe.

Vihapuheella ei ole tarkkaa määritelmää. Se on kuitenkin kansaa, kansanosaa tai yksityistä kansalaista vastaan suunnattu kiihotusviesti, jota voidaan pitää paitsi hyvien tapojen, myös lain vastaisena.

Vihapuhe on vaikea määritellä, mutta helppo tunnistaa.

Suomalaisia pidetään järkevinä ihmisinä, mutta todellisuus on joskus kaikkea muuta.

Keskustelupalstoilla paljastuu usein se sielun synkempi puoli.

Jos palstalla saa esiintyä nimettömänä, sanotaan täsmälleen se, mitä sylki suuhun tuo. Oman nimen käyttöpakko sen sijaan hillitsee kummasti sanottavaa.

Facebookit ja muut yhteisöpalvelut ovat täynnä erilaisia ryhmiä, joista monet voidaan luokitella viharyhmiksi. Näillä palstoilla fanaatikot ja muut aktivistit vahvistavat toistensa uskoa.

Sanomalehtien toimituksissa vihapuheet tunnetaan hyvin. Päätoimittajat saavat silloin tällöin uhkauksia tai toivotuksia painua sinne missä pippuri kasvaa. Useimmiten asialla ovat harmittomat hörhöt.

Isompi riesa ovat ne, jotka uskovat voivansa sanoa keskustelupalstoilla mitä tahansa. Se ei ole sallittua. Vaikka laatulehdissä seinät ovat leveällä ja katto korkealla, ne ovat kuitenkin olemassa.

Lehtiväki joutuu aina vetämään linjaa siihen, mitä aviisiin laitetaan ja mitä ei. Sananvapaus on periaatteessa loukkaamaton. Kaikki uutiset ja mielipiteet, jotka ovat tärkeitä, pannaan lehteen.

Kovaakin kieltä saa käyttää. Kun puhutaan politiikasta tai urheilusta, värikkäät ilmaisut ovat sallittuja.

Raja kulkee kuitenkin siinä, että myös muita pitää kunnioittaa. Kannattaa keskittyä siihen, mitä joku sanoo, ei siihen, kuka sanoo.

Lehdet eivät siis paina tai anna sähköisillä palstoillaan julkaista kaikkea roskaa, vaikka paljon sallitaankin. Vihapuheiden tai roskan karsiminen ei kuitenkaan loukkaa sananvapautta.

Aikoinaan eräs kansalainen valitti ukko Paasikivelle, että tässä maassa ei saa ajatella vapaasti.

Kyllä täällä saa ajatella, sanoi Juho Kusti. Saat ajatella ihan mitä vain, mutta sinä et saa puhua etkä kirjoittaa typeryyksiä, ukko valisti.

LAURI KONTRO on Maaseudun Tulevaisuuden päätoimittaja.

lauri.kontro@maaseuduntulevaisuus.fi

Tippa tappaa ja ruokaviidakkoon hukkuu

Kansan terveydentila on nyt varsin hyvä ja yhä useampi saa kymmenen tervettä lisävuotta, iloitsee eläkeläinen Pekka Puska.

KARI SALONEN

”Kaksi kolmasosaa ennenaikaisista kuolemista johtuu elintapasairauksista, ja niistä puolet on sydän- ja verisuonitauteja”, Pekka Puska kertoo.

Professori **Pekka Puska** värvättiin 1970-luvulla laittamaan kuntoon Pohjois-Karjalan miehet. Kotisohvilla tuijotettiin ankeahkoa tv-ohjelmaa, jossa ruodittiin **Viljon**, **Pentin** ja muiden villapaitamiesten elintapoja.

Ne muuttuivat, mutta se ei Puskalle riittänyt: nyt hän vetää eläkeläisenä samaa projektia koko maapallolla.

”Minua revitään ympäri maailmaa!” hän sanoo työhuoneessaan Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksella.

Seuraavina kehitysmaat

On nimittäin niin, että se, mikä aikanaan uhkasi suomalaista kansanterveyttä, uhkaa nyt monien maiden talous- ja sosiaalista kehitystä.

”Elintasosairaudet ovat vyöryneet kehitysmaihin ja ovat ylivoimaisesti suurin ongelma maailmanlaajuisesti. Kaksi kolmasosaa ennenaikaisista kuolemista johtuu elintapasairauksista ja niistä puolet on sydän- ja verisuonitauteja”, Puska kertoo. Näistä kuolemista jo neljä viidestä on kehitysmaissa.

Kovat rasvat ja tupakka vievät nyt Suomessa hautaan 80 prosenttia vähemmän ihmisiä kuin Pohjois-Karjala-projektin alkaessa vuonna 1972. Silloin yli puolet miehistä tupakoi, nyt vain viidennes. Syöpäkuolemat ovat puolittuneet, sydäntautien torjunta on tuonut terveitä eläkepäiviä ja myös mielenterveysongelmien puhkeaminen on myöhentynyt.

Uusia haasteita verrattuna 1970-lukuun ovat raskaan työn ja hyötyliikunnan vähentyminen ja sokerin kulutuksen kasvu.

Neljä kulmakiveä

Painonhallinnan perussääntö on sisään ja ulos menevien kaloreiden tasapaino, mutta erilaiset opit, teollisuus ja media ovat mutkistaneet viestiä. Yhteydet hämärtyvät ja dieettiviidakkoon eksyy.

”Tulee näitä, että kolesteroli ei olekaan vaarallista”, Puska tuhahtaa.

”Ravitsemus on monimutkaista ja kertoo erikokoisista riskeistä. Ei yksi johtopäätös kumoa tuhansilla tehtyjä tutkimuksia. Ihmiset tarvitsevat terveyslukutaitoa.”

Erityisen tärkeä taito se olisi nuorille. Vaikka nyt vanheneva väestö on aiempaa terveempää, tulossa on huonokuntoisia keski-ikäisiä. He ovat nyt niitä nuoria, jotka eivät liiku ja lihovat: istuvat tietokoneilla ja elävät makean ja rasvaisen napostelulla.

Siksi terveystietoa ei tule karsia koulun opetusohjelmasta, jotta jokainen sukupolvi kuulee perustiedot edes kerran, Puska sanoo.

Hän muistuttaa myös kotien vastuusta ja mallista.

”Se mihin olet lapsena tottunut, jatkuu pääsääntöisesti aikuisinakin. Jos kotona ja koulussa syödään kunnolla, ei ole tarvetta epäterveellisiin herkkuihin.”

Ilmaiseen kouluruokaan on totuttu ja sitä on helppo haukkua. Maksullisuus ei ole ratkaisu, vaan saisi yhä useamman jättämään kouluruuan väliin, Puska pelkää.

”Kouluruoka on kansallinen aarre, josta kuntien tulisi pitää kiinni eikä säästää. Kaikista ruuista ei tarvitse tykätä, mutta vanhempien ei pidä mennä mukaan mollaamiseen.”

Miedompaa olutta

Ravinnon, tupakan ja liikunnan ohella kansanterveydellä on neljäskin kulmakivi, alkoholi.

Se on Puskan mielestä suurin kansanterveydellinen peikko, sillä kulutus on nelinkertaistunut 40 vuoden aikana.

Hän puuttuisi hintaan ja saatavuuteen.

”Maailmanlaajuinen sääntö on vedenpitävä: mitä enemmän maassa ryypätään viinaa, sitä enemmän on suurkuluttajia ja haittoja.”

Niinpä hän kiristäisi verotusta ja sallisi ruokakauppojen myyvän enintään kakkosolutta, jonka alkoholimäärä olisi 3,7 prosenttia.

Tällä hetkellä vahvin maitokauppaolut sisältää 4,7 prosenttia alkoholia.

”Kyse ei ole laimentamisesta, vaan miedomman oluen panemisesta. Ihmiset saavat saunakaljansa ja bisnes pyörii edelleen.”

Puskan mukaan alkoholiveron neljä viimeistä korotusta eivät ole johtaneet tuonnin vaan valtion verotulojen kasvuun.

> Jos kotona ja koulussa syödään kunnolla, ei ole tarvetta epäterveellisiin herkkuihin.«
>
> **PEKKA PUSKA**

Oluen kulutusta voidaan hillitä Puskan mielestä enemmän väkevyydellä kuin verolla.

Panimoliitto on eri mieltä. Sen mukaan veronkorotus on kasvattanut Viron-tuontia, ja koska veron osuus oluessa on 1,51 euroa eli usein yli puolet litrahinnasta, myös kotimaan myyntiä ja työpaikkoja auttaisi olutveron alentaminen.

Puska pelkää, että veroale lisäisi kulutusta ja haittoja.

”Kansanterveys on asetettava talouden edelle.”

EIJA MANSIKKAMÄKI

KUKA?

Pekka Puska, 68

Lääkäri, entinen kansanedustaja ja Kansanterveyslaitoksen sekä sen seuraajan Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen pääjohtaja 31.12.2013 saakka. Nyt eläkkeellä.
Toimii Kansanterveyslaitosten maailmanjärjestön puheenjohtajana sekä monissa kansainvälisissä ja kotimaisissa kansanterveystehtävissä.
Mökkeilee ja veneilee Vaasassa ja Ilomantsissa. Liikkuu lenkkeilemällä
Pitää kakkosoluesta ja siemailee myös viiniä.
On pyydetty keskustan EU-vaaliehdokkaaksi, mutta kieltäytyi.

Ryypätä ja polttaa saa, mutta terveyteen tulisi kannustaa

Suomalaiset elävät pitempään kuin ennen, mutta haasteitakin on.

Kansanosien väliset terveyserot ovat suuret. Alkoholi, tupakointi, ravinto ja palvelujen saatavuus selittävät kukin niistä neljänneksen.

Nyt huomio uneen

Professori **Pekka Puska** kiinnittäisi huomiota myös uneen, nuorison lihomiseen ja siedättäisi jo lapsia allergioiden vähentämiseksi.

Myös Altzheimerin taudin torjunnassa riskitekijät ovat tutut: ravinto, alkoholi, tupakka ja liikunta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksessa tutkitaan mahdollisuutta lykätä dementian alkamista näihin puuttumalla.

Nämä terveystekijät selittävät Puskan mukaan jatkossakin enemmän ihmisten terveydestä kuin esimerkiksi työelämän ongelmat.

Myös mielenterveys on tärkeää.

Kiintoisaa on, että vaikka masennus ei ole sairautena lisääntynyt, työkyvyttömyyden syynä se on kuitenkin yleistynyt ja sen tunnistaminen on vähentänyt itsemurhia selvästi.

Mieluummin porkkanoita

Terveystekijät ovat useiden sairauksia taustalla, mutta Puska ei lämpene ajatukselle, että elintapasairaiden pitäisi pulittaa omat hoitokulunsa.

”Yhteiskunnan tulee jo perustuslain mukaan edistää terveyttä. Ketään ei kielletä viinaa juomasta ja tupakoimasta, mutta terveistä elintavoista pitää tehdä riittävän helppoja.”

”Kaikki pitää hoitaa, koska elintapojen ja sairauksien osoittaminen yksilötasolla on vaikeaa.”

Porkkanoita voisivat olla ilmainen tupakkavieroitus, portaiden esilläolo rakennuksissa, kevyen liikenteen väylät ja verohelpotukset liikunnasta ja ruuasta.

”Sokeriveroa on varaa korottaa, mutta rasvavero on osoittautunut liian mutkikkaaksi. Minusta aiemmin esitetty idea kahdesta arvonlisäverotasosta oli hyvä: marjojen, vihannesten ja sydänmerkkituotteiden alvia alennettaisiin ja muiden nostettaisiin. Mutta valtiovarainministeriö on torjunut tämän selvästi, siellä sen mielestä järjestelmän pitää olla yksinkertainen.”

EIJA MANSIKKAMÄKI

UUTISTAUSTA

Tiede ja politiikka vastakkain gm-kiistassa

Suomen kanta muuntogeenisen maissin viljelyyn yllätti osan kansalaisista.

Suomi kannatti viime viikolla 1507-maissin viljelylupaa Espanjan, Britannian, Ruotsin ja Viron rinnalla yleisten asioiden neuvostossa. 19 EU-jäsenmaata äänesti lupaa vastaan. Myös Euroopan parlamentti on useasti vastustanut sitä. Kansalaismielipide on Euroopassa asiaa vastaan.

Euroopan komission on hyväksyttävä lupa, sillä kumpikaan kanta ei saanut taakseen määräenemmistöä.

Komission päätös voi kuitenkin siirtyä parlamenttivaalien jälkeiseen aikaan.

Europarlamentin vihreät aikoo esittää komissiolle epäluottamuslausetta, jos se hyväksyy 1507-maissin. Vihreän Langan (13.2.) mukaan vihreät myös harkitsee tekevänsä aloitteen komission haastamisesta oikeuteen.

Jäsenmaille päätösvaltaa

Samaan aikaan EU-jäsenmaille tarjotaan lisää päätösvaltaa gm-kasvien viljelystä.

Viime viikolla puheenjohtajamaa Kreikka antoi viljelyehdotuksesta kahden vuoden tauon jälkeen uuden kompromissiehdotuksen.

Ympäristöneuvostossa 3. maaliskuuta tarkastellaan, ovatko jäsenvaltiot valmiita jatkamaan ehdotuksen käsittelyä.

Jäsenmaat voisivat kieltää gm-kasvien viljelyn alueellaan muiden kuin terveyteen ja ympäristöön liittyvien riskien perusteella. Suomi tukee ehdotusta.

Komissio esitti asiaa jo vuonna 2010, mutta se tökkäsi Ranskan, Saksan ja Britannian vastustukseen. Nopeita tuloksia ei odoteta nytkään.

Tukinoja tieteestä

Suomi on johdonmukaisesti lähtenyt siitä, että päätöksenteko pohjaa olemassa olevaan lainsäädäntöön ja yhteisesti sovittuun tieteelliseen lähestymistapaan.

Euroopan elintarvikevirasto Efsa on antanut 1507-maissista kuusi lausuntoa. Niiden mukaan lajike ei aiheuta vaaraa ihmisten terveydelle tai ympäristölle. ”Kun Efsa ja kansalliset asiantuntijamme toteavat, että tuote on turvallinen käyttää, ei Suomella syytä vastustaa sitä”, sanoo EU-erityisasiantuntija **Hannele Timonen** valtioneuvoston kansliasta.

”Olemme luottaneet tieteellisiin arvioihin. Ei tästä tulisi yhtään mitään, jos ihan kaikki kyseenalaistettaisiin.”

Suomi on kannattanut 1507-maissin viljelyn sallimista koko 13-vuotisen käsittelyprosessin ajan.

Varovaisuutta ilmassa

Suuressa valiokunnassa Suomen kannasta äänestettiin 7. helmikuuta. **Vesa-Matti Saarakkala** (ps.) ehdotti **Juho Eerolan** (ps.) kannattamana, että Suomi äänestää lupaa vastaan.

Eerolan mukaan geenimuuntelusta ei ole tarvittavaa tietoa, joten sitä ei uskalleta hyväksyä. ”Näemme tämän porttina, että samalla tavalla ujutettaisiin muitakin geenimuunneltuja tuotteita tänne, joita mahdollisesti ei olisi yhtä tarkasti tutkittu”, Eerola sanoi MT:lle.

Kimmo Tiilikainen (kesk.) ehdotti, että Suomi äänestää asiassa tyhjää. Tiilikaisen mukaan huoli liittyy siihen, että gm-kasvien tulo viljelyyn voi tuottaa entistä hankalammin torjuttavia tuholaiskantoja.

”Entä ne viljelijät, jotka ei halua käyttää geenimuunneltuja lajikkeita? On myös heidän toimentulostaan kyse. Jos gm-viljely tuottaa entistä vastustuskykyisempiä tuholaiskantoja, siitä kärsivät erityisesti luomuviljelijät, mutta myös tavanomaiset viljelijät.”

Huovisen tonttia

Valiokunnan enemmistö kannatti valtioneuvoston linjaa eli viljelyluvan myöntämistä.

Suuren valiokunnan puheenjohtajan **Mia-Petra Kumpula-Natrin** (sd.) mukaan linjaa ei ole lähdetty muuttamaan edellisen hallituksen linjasta.

”Suomessa ei kyseistä hyönteistä esiinny, jota vastaan geenimuuntelu turvaa, joten tämä ei ole meille niin oleellinen kysymys.”

Suomen kantaa koordinoi sosiaali- ja terveysministeriö. Geenitekniikkalainsäädäntö on Suomessa peruspalveluministeri **Susanna Huovisen** (sd.) tontilla. Hän ei alkuviikolla kommentoinut asiaa MT:lle.

Moni maa vastustaa

Tällä hetkellä EU:ssa viljellään vain yhtä muuntogeenistä kasvia. Yhdysvaltalaisyhtiö Monsanton maissia viljellään pääosin Espanjassa. 1507-maissilajiketta viljeltäisiin käytännössä vain Espanjassa. Amflora-peruna hyväksyttiin viljelyyn, mutta EU-tuomioistuin perui sittemmin sen luvan.

Geenimuunneltujen kasvien viljely ja myynti on sallittua EU-markkinoilla, jos lajikkeille on myönnetty hyväksyntä.

Kuitenkin esimerkiksi Puola, Itävalta, Ranska, Saksa, Unkari, Luxemburg, Kreikka ja Bulgaria ovat säätäneet kansallisia kieltoja.

”Jäsenvaltiot painottavat gm-päätöksenteossa eri asioita: toiset enemmän tiedettä, toiset enemmän politiikkaa”, sanoo neuvotteleva virkamies **Kirsi Törmäkangas** sosiaali- ja terveysministeriöstä.

PAULA LIESMÄKI

paula.liesmaki@mt1.fi

Suomalaiset söivät broileria ennätysmäärän

Suomalaiset söivät viime vuonna ennätykselliset 96 miljoonaa kiloa broilerin lihaa. Kulutus on kasvanut 15 prosenttia viimeisen viiden vuoden aikana ja yli kaksinkertaistunut vuodesta 1995 lähtien.

TNS Gallup Elintarviketieto Oy arvioi, että kulutus kasvaa tänä vuonna nelisen prosenttia.

MTK:n broilerjaoston puheenjohtajan **Riku-Sippo Uotilan** mukaan siipikarjanlihan menestykseen on monta syytä.

Yksi niistä on terveellisyys.

Uudet ravitsemussuositukset kehottavat syömään vähärasvaista siipikarjanlihaa.

Samoin Terveyden ja hyvinvoinnin laitos suosittaa nauttimaan siipikarjanlihaa, koska se on hyvä proteiinin lähde.

Uotila muistuttaa suomalaisen siipikarjanlihan olevan turvallista.

Eläintautien torjuntayhdistyksen ETT:n keräämien tietojen mukaan yhtäkään suomalaista broileria ei ole lääkitty antibiooteilla viimeisen kolmen vuoden aikana.

MAIJA ALA-SIURUA

Järjestöt toivovat suurpedoille pohjoismaista hoitosuunnitelmaa

Suojelujärjestöt Suomesta, Ruotsista ja Norjasta vetoavat maidensa hallituksiin, jotta suurpetojen hoito suunniteltaisiin yhteispohjoismaisesti.

Järjestöjen mielestä pohjoismaiden suurpetoja koskeva suunnittelu olisi tärkeä askel kohti vastuullisempaa ja kestävämpää kannanhoitoa. Monien suurpetojen reviirit ulottuvat valtionrajojen yli.

Esimerkiksi Ruotsin ja Norjan yhteinen susikanta kärsii sisäsiittoisuudesta. Ruotsin susikomitea suosittaa yhteispohjoismaista kannanhoitoa. Järjestöt haluavat kullekin maalle suurpetojen kansalliset vähimmäiskannat ja yhtenevät kannanseurantamenetelmät.

Vetoomuksen on allekirjoittanut 21 pohjoismaista suojelujärjestöä.

Suomesta on mukana viisi järjestöä.

REIJO VESTERINEN